

Nr 20.

Ankom till riksdagens kansli den 26 april 1923 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 22 kap. 21 § strafflagen.

Genom en den 20 mars 1923 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 201, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda utdrag av i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Lag

om ändrad lydelse av 22 kap. 21 § strafflagen.

Härigenom förordnas, att 22 kap. 21 § fjärde stycket strafflagen skall upphöra att gälla.

Denna lag skall träda i kraft den 1 juli 1923.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för ifrågavarande förslag, får utskottet hänvisa till propositionen jämte därvid fogade protokollsutdrag.

Det förevarande lagförslaget innebär, att den i 22 kap. 21 § fjärde stycket strafflagen upptagna bestämmelsen, att förskingring och trolöshet mot huvudman icke må åtalas av allmän åklagare, med mindre brottet av målsägande angivits till åtal, skall upphöra att gälla. Starka skäl tala för den föreslagna åtgärden att sålunda lägga berörda brott under allmänt åtal oberoende av målsägandes angivelse. Den nu gällande be-

Utskottet.

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 9 saml. 1 avd. 18 häft. (Nr 20.) 1

gränsningen i åklagarens åtalsrätt har medfört allvarliga vådor för rättslivet, ej minst med hänsyn därtill att förskingrings- och trolöshetsbrotten under den senast förflutna tiden oroväckande stigit i antal.

Enligt vad erfarenheten visat, kan man ej lita på att målsäganden, då fråga är om brott av denna art, alltid skall på ett tillfredsställande sätt tillvarataga det allmännas intresse av brottets beivrande. Naturligt är också, att för den, som av annan tillskyndats förmögenhetsförlust, kravet på gottgörelse för den lidna skadan framstår såsom det väsentliga, under det att fordran på den brottsliges befordrande till straff får träda tillbaka. Därest den skyldige, tack vare mellankomst av intresserade personer, kan ställa i utsikt gottgörelse helt eller delvis av målsägandens förlust, för den händelse angivelse icke sker, torde målsäganden ej sällan underlåta att påkalla åklagarens ingripande. Även hänsyn till den brottsliges personliga förhållanden samt motvilja mot att framträda såsom angivare lära understundom avhålla målsäganden från att draga det begångna brottet inför offentligheten.

Denna målsägandens alltför ofta förefintliga obenägenhet att på ett för samhället tillfredsställande sätt fullfölja dess straffanspråk kan medföra beklagliga följder. För en person med förmögna släktingar eller vänner blir det möjligt att genom erbjudande av ekonomisk gottgörelse undgå de juridiska påföljderna av ett förövat brott. Det är givetvis för rättskänslan stötande, att den felande på detta sätt kan friköpa sig från följden av sitt handlingssätt, och att frågan om samhällets ingripande skall bli beroende av offervilligheten hos brottslingen närstående personer. Än mera upprörande är emellertid den ojämnhet i rättstillämpningen, som därigenom framkallas. Tack vare medverkan från personer, som av en eller annan grund önska nedtysta saken, kan den ene förskingraren draga sig undan det hotande straffet, under det att den andre, mindre lyckligt lottad i fråga om personliga förbindelser, får för enahanda brott undergå ett långvarigt frihetsstraff. Särskilt stötande framträder denna olikhet inför lagen, då, såsom departementschefen erinrat, de, som på nyssnämnda sätt undgå åtal, merendels tillhöra de i ekonomiskt hänseende bättre ställda samhällskretsarna och därför i regel icke kunna såsom förmildrande omständighet åberopa, att saknaden av livets nödortrt drivit dem till brottet. Att denna olikhet i behandlingen av samma brott är ägnad att minska förtroendet för lagens och rättsskipningens opartiskhet torde vara uppenbart.

Förbises får icke heller, att insikten om den utväg, som genom andras ekonomiska uppoffringar kan beredas för ernående av straffrihet, är ägnad att förringa lagens straffhot och förslappa ansvarskänslan. En

ökning av de nu ifrågavarande brottens förekomst skulle vara så mycket betänkligare, som det ekonomiska livets utveckling medfört, att den enskilde i allt större utsträckning nödgas anlita annans biträde för ordnande av sina angelägenheter. I vida högre grad än i äldre tider är det därför ett samhällets intresse, att givet förtroende icke missbrukas

Slutligen bör även märkas, att straffanspråket i målsägandens hand ofta begagnas såsom påtryckningsmedel för tillvaratagande av enskilda intressen på ett sätt, som icke överensstämmer med straffets karaktär av ett samhällets tvångsmedel.

Ehuru starka skäl sålunda tala för borttagande av den gällande inskränkningen i åklagarens åtalsrätt beträffande ifrågavarande brottsarter, kan det icke förnekas, att mot en reform i denna riktning kunna resas vissa betänkligheter. För den genom brottet kränkte avskäres eller minskas ofta genom igångsättandet av ett rättsförfarande möjligheten att erhålla gottgörelse för den honom tillskyndade skadan. Det kan ifrågasättas, huruvida det är riktigt, att samhället i sin strävan att reagera mot en rättskränkning på detta sätt ökar den kränktes lidande. Det synes emellertid utskottet uppenbart, att målsägandens i och för sig beaktansvärda ekonomiska och i vissa fall rent personliga hänsyn böra träda tillbaka för det viktiga allmänna intresset, att den skyldige befordras till laga näpst.

Justitiekanslersämbetet har mot den föreslagna utsträckningen av åtalsrätten erinrat, bland annat, att ingen utvidgning av myndigheternas rätt till ingripande kan helt undanröja verkan av vänners och fränders mellankomst, då enligt vår rätt förskingringsbrott icke anses föreligga, om den, som obehörigen förfogat över främmande medel, blott är i stånd att i rätt tid återbetala desamma. Denna anmärkning äger givetvis ett visst berättigande, men uppenbart är, att den omständigheten, att i vissa fall den felande till följd av andras hjälp är i stånd att göra rätt för sig och till följd därav ej är förfallen till ansvar, icke bör föranleda inskränkning i åklagarens behörighet att inskrida, då ett förskingrings- eller trolöshetsbrott verkligen finnes vara för handen.

Mot den föreslagna lagändringen har av justitiekanslersämbetet även framhållits de stora svårigheter, som därigenom skulle uppstå för polis- och åklagarmyndigheter. Utskottet kan dock icke finna, att de krav, som genom den ifrågasatta utvidgningen skulle ställas på nämnda statsorgan, i någon väsentlig mån skulle skilja sig från vad som fordras av dem vid utredning och beivrande av andra förmögenhetsbrott av mera invecklad eller svårbedömd art. Tydligt är emellertid, att med hänsyn till karaktären av förskingrings- och trolöshetsbrotten det ofta för sagda

myndigheter kan erbjuda svårigheter att vinna kännedom om begångna brott och förebringa erforderlig utredning, därest icke målsäganden därvid biträder. Detta förhållande torde i åtskilliga fall föranleda, att utsträckandet av åklagarens befogenhet icke erhåller önskad praktisk betydelse. Märkas bör dock, att en lätt förklarlig obenägenhet att framträda såsom angivare icke behöver åtföljas av bristande beredvillighet att tillhandahålla offentlig myndighet avfordrade upplysningar.

Vad slutligen angår justitiekanslersämbetets uttalande om behovet av föreskrift rörande rätten till åtal för brott, begångna före den ifrågasatta lagändringens ikraftträdande, kan utskottet icke finna någon bestämmelse i denna del erforderlig. Då med denna likartade eller jämförliga lagändringar icke pläгат åtföljas av särskild övergångsbestämmelse, skulle, såsom departementschefen erinrat, en avvikelse från denna hittills tillämpade regel kunna verka förvillande i rättstillämpningen.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att ifrågavarande proposition måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 26 april 1923.

På första laguskottets vägnar:

JAKOB PETTERSSON.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Hederstierna**, *Jacob Larsson*, *Rogberg*, *Leander*, *Klebeck*, *Edw. Larson**, *K. G. Westman** och *Sandegård*;

från andra kammaren: herrar *Pettersson* i Södertälje, *Lindqvist* i Halmstad, *Pettersson** i Bålbo, *Strid, af Ekenstam*, *Leo**, *Söderberg* och *Lindgren** i Dingelvik.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.